

Ἀπὸ τὸ μονόπρακτο «Ἡ Πόλη» μὲ τοὺς Ἔλλη Σταμούλη, Κωστὴ Σφυρικίδη καὶ Νίκο Σεργιανόπουλο.

Παράσταση διπλά ἀποκαλυπτική στή Θεσσαλονίκη

ΤΑ ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΑ ΤΗΣ ΛΟΥΛΑΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗ ΑΠΟ ΤΗΝ «ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ»

Γιά τήν τέταρτη ἐμφάνισή της στή Θεσσαλονίκη ἡ Πειραματική Σκηνή διάλεξε νά παρουσιάσει τά τρία μονόπρακτα τῆς Λούλας Ἀναγνωστάκη σέ σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη.

Ἡ παράσταση ἦταν διπλά ἀποκαλυπτική: Ἔδειξε ὅτι «Ἡ διανυκτέρευση», «Ἡ πόλη» καί «Ἡ παρέλαση» ἐξακολουθοῦν νά εἶναι κατακτήσεις τοῦ σύγχρονου ἑλληνικοῦ δραματικοῦ λόγου κι ὅτι ἀρκεῖ νά βρεθεῖ ὁ βαθύτερος εἰρμός τους, ἡ λογική τῶν ἀναδιπλώσεων τοῦ κειμένου γιά νά ὑλοποιηθεῖ στή σκηνή ὁ ποιητικός ρεαλισμός τῆς γραφῆς.

Ἑλένη Βαροπούλου

Τά δεκαπέντε χρόνια πού πέρασαν ἀφ' ὅτου τά μονόπρακτα πρωτοπαρουσιάστηκαν στό Θέατρο Τέχνης τοῦ Καρόλου Κούν, βοήθησαν νά φανεῖ καθαρά ἡ δραματική ὑφή τῶν διαλόγων καί νά ἀπαλλαγεῖ ἡ ὅλη δραματουργική πρωτοβουλία ἀπό τίς σκιές τοῦ θεάτρου τοῦ Παράλογου μέ τήν ἀφηρημένη συμβολική ἀνθρωπογεωγραφία.

Παρακολουθώντας ὁ θεατής τήν Τριλογία ἀναδρομικά μέ σημεῖο ἐκκίνησης τή «Νίκη» — τελευταῖο ἔργο τῆς Ἀναγνωστάκη — βεβαιώνεται ὅτι ὁ ἐγκλωβισμός τῶν προσώπων στόν κλειστό χῶρο τῆς κάμαρας ἰσοδυναμεῖ μέ αὐτοεξορία, ἀποπομπή ἤ ἐξοστρακισμό ἀπό τήν κοινωνική ὁμάδα καί ὅτι θά πρέπει νά διαβαστεῖ μέ ὅλους τούς ἱστορικούς κοινωνιολογικούς καί ψυχολογικούς ὅρους πού δηλώνονται ρητά ἤ ἔμμεσα στό κείμενο σέ μιά ἀπόπειρα νά στοιχειοθετηθεῖ τό τραυματισμένο πρόσωπο τῆς μεταπολεμικῆς Ἑλλάδας. Τά μονόπρακτα δέν ἔχουν σχέση μέ τό βασικό σκεπτικό πού στήριξε τή δραματουργία τοῦ θεάτρου τοῦ Παράλογου. Οὔτε θέμα αὐτοσαρκαστικῆς ἀναίρεσης τῆς γλώσσας βάζουν οὔτε ζήτημα ὀντολογικῆς ἀλλοτρίωσης. Ἡ Ἀναγνωστάκη μιλάει ἐδῶ γιά ἐμπειρίες συνειδήσεων σέ κοινωνικά καί χρονικά ἀναγνωρίσιμες περιμέτρους καταγράφοντας μέσα ἀπό τούς λαβύρινθους ἑνός φαινομενικά καθημερινοῦ διαλόγου καί ἀπό τά «τοπία τῆς μνήμης» πού ξεχύνονται σάν παλιρροϊκά κύματα, μιά ἀνθρώπινη ἦττα σέ συνάρτηση μέ μιά ἱστορική μοίρα. Τά ποιητικά μέσα, ἡ ἐνσυνείδητα ἐπιλεγμένη μεταφορική γλώσσα, κρύβουν ἕνα βαθύτατα ρεαλιστικό βλέμμα πάνω στήν περίοδο τοῦ Πολέμου καί τά ἀμέσως ἑπόμενα χρόνια. Εἶναι ὁ λογοτεχνικός τρόπος μέ τόν ὁποῖο ἡ Ἀναγνωστάκη ἀποφάσισε νά θεατροποιήσει καυτά προβλήματα, ζωντανές καταστάσεις, ἀνοιχτές πληγές, ἀδιέξοδα.

Ἂν ἐπιμένω στό ρεαλιστικό ὑπόστρωμα τῶν μονοπράκτων εἶναι γιατί συστηματικά στήν Ἑλλάδα κάθε θεατρική γλώσσα πού δέν ὑπακούει στούς κανόνες μιᾶς σέ πρῶτο ἐπίπεδο ἠθογραφίας, ἐκλαμβάνεται σάν ἀντιρρεαλιστική, παράλογη, μεταφυσική. Καί «στιγματίζεται» μέ τόν ἐξ ἴσου μυθοποιητικό χαρακτηρισμό τῆς «μή λαϊκῆς» στό ὄνομα διαφόρων κονφορμιστικῶν ἀναπαραστάσεων τῆς ἐξωτερικῆς πραγματικότητας.

Τά μονόπρακτα ὅπως σκηνοθετήθηκαν καί ἑρμηνεύτηκαν στή Θεσσαλονίκη, ἐπαλήθευσαν τίς σκηνικές ἀρετές καί τά ὑφολογικά τους ἐπιτεύγματα. Ἄψογα δομημένα γύρω ἀπό ὁρισμένους θεματικούς ἄξονες μέ ὑποδειγματική οἰκονομία λόγου καί μοναδικές ἰσορροπίες, φανερώνουν μιά σειρά δραματουργικές ποιότητες, σημαντικές γιά τή σύγχρονη ἑλληνική θεατρική γραφή. Ἡ Ἀναγνωστάκη ἔχει πετύχει στά μονόπρακτα μιά ἀξιοθαύμαστη ἐλαστικότητα τοῦ σκηνικοῦ χρόνου.

Ἡ διάρκεια εἶναι σύντομη, ὁ διάλογος λιτός καί μερικές φορές ἐλλειπτικός. Λίγες ἀτάκες καί διηγήσεις ὀνείρων ἀρκοῦν γιά νά ὑποβάλουν στό θεατή τήν αἴσθηση ἀλλεπάλληλων δυνατῶν διωμάτων, νά δώσουν τρομακτικές προεκτάσεις στό χῶρο καί στά πρόσωπα, νά μεγεθύνουν τά θραύσματα τῆς ἀτομικῆς προσωπικότητας πάνω σ' ἕνα εὐρύ κοινωνικό φόντο.

Ἡ ἔνταση στά μονόπρακτα τῆς Ἀναγνωστάκη προκύπτει ἀπό τή δυναμική συνύπαρξη ἀντιθετικῶν δραματουργικῶν πεδίων. Τό θλιβερό δωμάτιο, ἡ σοφίτα καί τό διαμέρισμα ὅπου κατοικοῦν τά πρόσωπα πολιορκοῦνται ἀπό ἀχανεῖς πλατεῖες, σκοτεινούς δρόμους, ἀπειλητικές γειτονιές, ἐπιβλητικές πόλεις. Ὁ κλειστός χῶρος εἶναι καταφύγιο καί μαζί στόχος. Ἡ χειροπιαστή ἐπάνω στή σκηνή «ἔντριγκα» ἀναπτύσσεται παράλληλα μέ μιά ἄλλη, ἐκτός σκηνῆς, ὁρατή μονάχα μέσα ἀπό τή ματιά τῶν προσώπων. Ἡ ὁριζόντια ἀνάπτυξη τοῦ παρόντος τέμνεται ἀπό παρενθέσεις ἀναμνήσεων καί ὀνείρων πού ἐκπροσωποῦν τό πρόσφατο παρελθόν καί τόν ἀπώτατο χρόνο. Τά ἀντιθετικά αὐτά πεδία πολλαπλασιάζονται. Ἀφοροῦν τό χῶρο, τό χρόνο, τή δράση, τά πρόσωπα (παρόντα καί ἀπόντα). Γιά νά ἀναλυθεῖ ἡ ποιητική τῆς Ἀναγνωστάκη δέν φτάνει ἕνα σύντομο κριτικό σημείωμα πού στοχεύει κυρίως νά προσδιορίσει πῶς μιά παράσταση μετέπλασε σκηνικά τίς μορφές καί τά νοήματα τοῦ κειμένου.

Ὁ Νίκος Χουρμουζιάδης στήν Πειραματική Σκηνή ὑπηρέτησε χωρίς ἀτμοσφαιρικά πυροτεχνήματα τίς ἐναλλαγές τοῦ διαλόγου καί τήν ἐννοιολογική πυκνότητα κάθε φράσης. Ἡ συγκεκριμενοποίηση ἀποτέλεσε τή θεμελιακή του ἐπιλογή. Συγκεκριμενοποίηση προσώπων, τόπων, ὁμιλίας. Καμιά ὑπαρξιακή ἀοριστία ἤ ψυχαναλυτική συμβολοποίηση στό σκηνικό χῶρο. Οὔτε μετάφορες ἀπαντήσεις, ἀσάφειες, διφορούμενη ἐκφορά λέξεων, κλῖμα ἐπικοινωνιακῆς ἀγωνίας. Οἱ ἠθοποιοί ἔπαιξαν λεπτομερειακά τίς καταστάσεις ἐνεργοποιώντας τά λεγόμενα κι ὄχι τά ὑπονοούμενα ἤ τά ἐν δυνάμει. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀντιμετώπισης αὐτῆς τοῦ κειμένου ἦταν νά μή διογκωθεῖ ὁ ἐκτός σκηνῆς χῶρος. Νά μή μεταμορφωθεῖ ὁ ἔξω κόσμος σέ ἀνεξέλεγκτη φαντασίωση ἤ ἐφιάλτη ἀλλά νά προσδιοριστεῖ σάν κοινωνικός περίγυρος (Θεσσαλονίκη μετά τόν Ἐμφύλιο καί στή δεκαετία τοῦ '50) μέσα ἀπό τόν ὁποῖο αὐτοπροσδιορίζονται τά πρόσωπα τρέφοντας γι' αὐτόν ἔλξη, ἄπωση, φόβο.

Ἡ Λένα Κουρούδη, Σοφία («Ἡ Διανυκτέρευση») διοχέτευσε τίς διαφορές πού τή χώριζαν ἀπό τόν Μίμη, γενιά τῆς Ἀντίστασης, σέ ὅλη τήν κλίμακα τῆς σκηνικῆς της συμπεριφορᾶς. Σέ ρυθμούς, τόνους, κινήσεις, χειρονομίες, ἔκφραση τοῦ προσώπου. Ὁ Νίκος Σεργιανόπουλος ὅμως ἀντιμετώπισε κάπως ἀμήχανα τό ρόλο τοῦ Μίμη στά σημεῖα ὅπου ἡ ἀναφορά σέ παλιούς φίλους καί συντρόφους γινόταν φορτίο δυσβάσταχτο. Ὁ Ἴδιος ἠθοποιός ἔπαιξε τόν φωτογράφο τῆς «Πόλης» μέ ἐξαίρετη πλαστικότητα συνθέτοντας μιά ρευστή φιγούρα πού ἐλίσσεται καί διαχέεται γύρω ἀπό δύο σταθερούς πόλους, τούς οἰκοδεσπότες. Στό δεύτερο αὐτό μονόπρακτο ἡ Ἔφη Σταμούλη (Ἐλισάβετ) καί ὁ Κωστῆς Σφυρικίδης (Κίμων) σαγηνευτικό ζευγάρι συνενόχων ἔστησαν γιά τόν καλεσμένο φωτογράφο μέ τελετουργική ἀκρίβεια τήν παγίδα πού ὁ κολασμένος μηχανισμός της τούς εἶχε κιόλας πιάσει στά γρανάζια του.

Τή Ζωή τῆς «Παρέλασης» ἑρμήνευσε ἡ Καρυοφυλλιά Καρομπέτη εὐαίσθητη ἠθοποιός μέ παίξιμο ἀποχρώσεων πού μερικές φορές καλυπτόταν ἀπό τίς ἀπότομες μονοκόμματες ἐξάρσεις τοῦ Χρήστου Ἀρνομάλλη ("Αρης).

Ἑλένη Βαροπούλου

☆ ΤΗΝ ΕΡΧΟΜΕΝΗ Τρίτη 7.30' μ.μ. ὁ συγγραφέας - γιατρὸς Νίκος Ζαχόπουλος θὰ μιλήσει στὴν Ἀθηναϊκὴ Λέσχη μὲ θέμα «Τρίτη ἡλικία, προβλήματα καὶ προοπτικές».

Εφημ. ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ Σάββατο, 19/4/80